

CYNGOR SIR YNYS MÔN / ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL	
PWYLLGOR:	Pwyllgor Safonau
DYDDIAD:	22 Ionawr 2026
TEITL YR ADRODDIAD:	Fforwm Pwyllgorau Safonau Cenedlaethol Cymru
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Diweddariad ar Fforwm Pwyllgorau Safonau Cenedlaethol Cymru
ADRODDIAD GAN:	Gurvynda Paddan-White Rheolwr Gwasanaethau Cyfreithiol / Dirprwy Swyddog Monitro
SWYDDOG CYSWLLT:	Lynn Ball Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro lbxcs@ynysmon.llyw.cymru

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae Fforwm Pwyllgorau Safonau Cenedlaethol wedi cael ei sefydlu yng Nghymru o ganlyniad i'r argymhelliad yn Adolygiad Penn o'r Fframwaith Moesegol yng Nghymru.
- 1.2 Yn unol â chylch gorchwyl y Fforwm, dim ond Cadeirydd pob Pwyllgor Safonau sy'n cael mynychu cyfarfodydd y Fforwm.

2. CYFARFODYDD Y FFORWM

- 2.1 Cynhaliwyd cyfarfod o'r Fforwm ar y 23ain o Fehefin 2025. Mae cofnodion y cyfarfod ynghlwm. Roedd y brif thema'n ymwneud â'r amser a gymerir i OGCC gynnal ymchwiliadau a'r oedi a fu.
- 2.2 Cynhelir y cyfarfod nesaf ar y 26ain o Ionawr 2026.

3. DOGFENNAU'R FFORWM

- 3.1 Mae'r Fforwm wedi cytuno, o ran nodiadau'r Fforwm - *"y gellir rhannu'r nodiadau â Phwyllgorau Safonau, cyn belled nad oes modd adnabod yr achwynydd neu'r cynghorydd dan sylw. Bydd hyn yn cael ei adolygu yn ystod/yn dilyn pob cyfarfod."*

4. ARGYMHELLIAD

- 4.1 Bod y Pwyllgor yn nodi cynnwys yr adroddiad.

Fforwm Cadeiryddion y Pwyllgorau Safonau - Cymru

Dydd Llun, 23 Mehefin 2025 am 2pm, dros Teams

Nodiadau

1. Nodiadau'r cyfarfod blaenorol - 27 Ionawr 2025.

Cadarnhawyd bod y camau gweithredu wedi'u cwblhau. Trafododd y Fforwm nodiadau 3(a) a 9 yn y cyfarfod heddiw - Gweler nodiadau 2 a 3 isod.

2. Ymgysylltiad yn y dyfodol â Llywodraeth Cymru (LIC), Adran Polisi Llywodraeth Leol, Newid yn yr Hinsawdd a Materion Gwledig (eitem 3(a) o nodiadau'r cyfarfod blaenorol).

Cadarnhaodd JC ei bod hi a CT wedi cyfarfod â PL o Adran Bolisi Llywodraeth Cymru a argymhellodd y byddai'n well trefnu'r cyswllt â Chadeiryddion oedd yn fodlon cymryd rhan mewn sesiynau ymgynghori/adborth a drefnwyd gan ei Hadran hi drwy eu Swyddogion Monitro perthnasol.

3. Cydnabyddiaeth Ariannol - y wybodaeth ddiweddaraf am y gwaith ymgysylltu â Chomisiwn Democratiaeth a Ffiniau Cymru (eitem 9 o nodiadau'r cyfarfod blaenorol).

Cadarnhaodd CW ei fod wedi ysgrifennu at Brif Weithredwr y Comisiwn yn amlinellu ei rwystredigaeth gyda'r taliadau i Aelodau Cyfetholedig, h.y. nad yw'r cyfraddau wedi cynyddu ers tro byd ac anghysondeb yn y ffordd oedd y taliadau'n cael eu gwneud ar hyd a lled Cymru. Roedd y Prif Swyddog Gweithredol wedi cadarnhau y byddai'n falch o ddod i un o gyfarfodydd y Fforwm, er mae'n debyg na fyddai hynny yng nghyfarfod mis Mehefin 2025. Mae'n fwy tebygol y byddai'n dod i'r cyfarfod ar ôl hynny, er mwyn cael cadarnhad o raglen waith y Comisiwn gyda'i Chomisiynwyr, oedd yn cynnwys cyfrifoldebau oedd wedi'u trosglwyddo o Banel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol.

4. Michelle Morris (MM), Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (OGCC) - Y wybodaeth ddiweddaraf.

Rhoddodd MM y wybodaeth ddiweddaraf i'r Fforwm yn ymwneud â'r canlynol.

- a) Hysbysiad am gŵyn (nodyn 5c o'r cyfarfod blaenorol). Yn dilyn ymgynghori â budd-ddeiliaid, roedd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, o 1 Ebrill 2025 wedi mynd yn ôl i hysbysu Aelodau

pan mae'r gŵyn yn cael ei derbyn yn hytrach nag yn hwyrach ymlaen yn y broses pan oedd asesiad wedi'i gynnal os oes achos i'w ateb.

b) Gwaith achos

- Roedd llai o lwyth achosion ar gyfer cwynion cod ymddygiad na'r llynedd, er eu bod yn uchel, 315 achos, o'i gymharu â blynyddoedd blaenorol.
- Roedd 60% yn ymwneud â Chynghorau Tref a Chymuned (7% yn fwy na'r flwyddyn flaenorol) a 40% ag Awdurdodau Lleol. Diffyg cydraddoldeb a pharch oedd prif thema'r cwynion.
- Ymchwiliodd yr Ombwdsmon i 49 o achosion yn ystod y flwyddyn flaenorol, ac roedd 15 ohonynt wedi cael eu cyfeirio at Bwyllgorau Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru. Roedd hyn yn dal yn uchel er ei fod yn llai na 20 atgyfeiriad y flwyddyn flaenorol. Yn benodol, cafodd 85% o'r achosion o dorri'r cod eu cynnal, oedd yn ddangosydd cadarnhaol i'r Ombwdsmon h.y. roedd defnyddio'r prawf dau gam i ddangos bod achos i'w ateb yn gweithio'n effeithiol.
- Roedd y flwyddyn flaenorol, 2024-2025 wedi bod yn un brysur i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, a bydd crynodeb yn cael ei gynnwys yn yr Adroddiad Blynyddol a'i gyhoeddi ddiwedd mis Gorffennaf 2025.

c) Protocol Penderfyniadau Lleol

- Roedd yn bwysig iawn bod problemau lefel isel yn cael eu datrys yn lleol pan fo'n bosibl.
- Roedd datrysiadau lleol yn golygu y byddai materion yn cael eu setlo'n gyflym, cyn i berthnasoedd gael eu heffeithio a chyn i sefyllfaoedd ddwysau'n ddiangen. Yna gallai'r Ombwdsmon ymdrin â'r achosion mwyaf difrifol, oedd yn ddefnydd llawer gwell o'u hadnoddau.
- Roedd yr Ombwdsmon yn gweithio ar ddatblygu arfer da gydag Awdurdodau Lleol, yn cynnwys Swyddogion Monitro.

d) Ymatebion i gwestiynau/sylwadau gan y Cadeiryddion.

- Roedd pryder ei bod yn cymryd llawer o amser i ystyried rhai achosion. Cydnabu MM fod rhai achosion wedi bod ar y gweill ers dros flwyddyn, oedd yn rhy hir, ac roedd yr Ombwdsmon yn gweithio i wella hyn. Y rhesymau am hyn oedd y nifer fawr o gwynion a dim digon o staff i'w prosesu. Nid oedd arian ar gyfer cefnogaeth ychwanegol er bod aelod o staff dros dro ac un aelod arall o staff wedi cael eu dyrannu i ymdrin â'r mater. Roedd swyddog penodol ar gyfer gwaith asesu yn canolbwyntio ar y maes hwn a'r gobaith oedd y byddai mwy o achosion yn cael eu datrys cyn pen 12 mis y flwyddyn nesaf.

- Er cysondeb, byddai'n well cael un dull o'r top i lawr ar gyfer model Gweithdrefn Datrys Leol, yn hytrach na'i adael i Bwyllgorau Safonau, oedd yn arwain yn anochel at weithdrefnau anghyson. Wrth ymateb, dywedodd MM nad oedd yn fater syml gan fod y materion hyn yn rhan o gyfansoddiad bob Cyngor. Y bwriad oedd cyhoeddi arfer gorau, yn hytrach na gosod gweithdrefn, gyda'r nod o gael cysondeb.
- Bydd MM yn parhau i geisio sicrhau bod Adroddiad Blynyddol Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn "hawdd a difyr" ei ddarllen. Bydd MM hefyd yn gwirio ac yn cadarnhau os yw'n bosibl dangos tueddiadau dros amser, sef gosod ffigurau'r flwyddyn gyfredol mewn cyd-destun e.e. 315 o gwynion cod ymddygiad o'i gymharu â blynyddoedd blaenorol.
- Codwyd pwyntiau gan y Cadeiryddion am gwynion yn ymwneud â Chynghorau Tref a Chymuned; nid oedd yn glir faint oedd wedi cwblhau'r hyfforddiant Un Llais Cymru ac wedi llofnodi'r addewid cwrteisi a pharch, o gofio nifer y cwynion yn y sector hwn, oedd hi'n bryd adolygu'r hyfforddiant; roedd gormod o swyddi Clercod gwag a dim digon o ymgeiswyr yn sefyll etholiadau cynghorwyr Tref a Chymuned, a ddylai Llywodraeth Cymru ystyried uno cynghorau cymuned llai; pan fo sawl Cyngor yn penodi Clerc ar y cyd, sy'n gallu gadael bwlch mawr os byddant yn gadael, a allai'r Awdurdod Lleol gyflogi cronfa o Glercod i sicrhau trefniadau mwy cadarn; ac yn olaf, roedd adolygiad cymunedol ar y gweill mewn un ardal ble roedd Cyngor yn adolygu nifer a maint Cynghorau Tref a Chymuned. Cydnabuwyd bod hwn yn faes sensitif. Cafodd y Fforwm wybod am ymchwiliad Llywodraeth Cymru (Pwyllgor LGH) oedd i fod i adrodd yn ôl ar y maes hwn a Grŵp Tasg a Gorffen lechyd Democrataidd Llywodraeth Cymru oedd yn canolbwyntio ar wella cyfranogiad ac amrywiaeth mewn Cynghorau Tref a Chymuned.

5. Materion a godwyd drwy eithriad gan y Cadeiryddion

Goddefebau, dulliau pwyllgorau unigol: (CD, Cadeirydd Pwyllgor Safonau Ceredigion).

- a) A yw'n ofynnol i gynghorwyr fod yn bresennol i gyflwyno eu cais; safbwyntiau ar hyd y goddefebau e.e. blynyddol/hyd y cyfnod yn y swydd; derbyn ceisiadau hwyr; unrhyw gyngor ysgrifenedig i gynghorwyr ar yr agweddau hyn; awdurdod dirprwyedig i'r Swyddog Monitro.**

b) A oes canllawiau ysgrifenedig i aelodau pwyllgorau ar sut i wneud penderfyniadau e.e. beth i'w ystyried/ganiatáu e.e. pryd i ganiatáu pleidleisio neu beidio.

- Dywedodd JC fod gwahaniaethau rhwng y ffordd yr ymdrinnir â goddefebau yng Nghymru a Lloegr.
- Dylid cyfeirio at Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 a81(4) am restr o oddefebau, llawer o benrhyddid - mae'n eang iawn.
- Yng Nghymru, mae gweithdrefnau'n fater i gyfansoddiadau lleol, ac maen nhw'n gwahaniaethu. Cadarnhaodd y Cadeiryddion hyn e.e. mewn rhai achosion, mae'n orfodol i Aelod ymddangos gerbron Pwyllgor Safonau, ond nid mewn achosion eraill.
- Rhoddir goddefebau am gyfnodau amrywiol e.e. blwyddyn ac maen nhw'n cael eu hadolygu, ond mewn achosion eraill, gallant bara mwy neu hyd yn oed un cyfarfod yn unig.
- Mae'n bosibl gwneud penderfyniadau brys e.e. wrth ymgynghori â Chadeirydd y Pwyllgor Safonau, sy'n ei drafod â'r Swyddog Monitro.
- Cynigiodd JH rannu'r ffurflen safonol a ddefnyddir yn ei Chyngor hi.

Cam gweithredu - JH i ddosbarthu drwy CT.

6. Achosion o ddiddordeb yn ddiweddar - Panel Dyfarnu Cymru ac Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn y 6 mis blaenorol – JC.

- a. Gan gadw at ddiben y Fforwm fel rhwydwaith ddysgu, roedd y Cadeiryddion yn gwerthfawrogi'r cyfle i drafod sawl achos o ddiddordeb a dysgu o brofiadau traws sector.
- b. Ategodd y Cadeiryddion y sylwadau a wnaed yn y cyfarfod blaenorol am gymhlethdod a'r amser sydd ei angen i gynnal gwrandawiadau ymddygiad. Mae gan rai Cynghorau brotocol ysgrifenedig ffurfiol. **Cam gweithredu - CD i rannu ei dogfen friffio ar achosion ar gyfer Cadeiryddion Pwyllgorau Safonau. CT i'w rannu â'r Fforwm.**
- c). Mae'n bwysig bod Pwyllgorau Safonau'n glir am eu rhesymau dros wneud eu penderfyniad. Caniateir rhai apeliadau oherwydd nad yw'r penderfyniad wedi'i roi'n gywir, yn ysgrifenedig ac yn llawn. Roedd sleidiau cyflwyniad cyn Lywydd Panel Dyfarnu Cymru (a ddosbarthwyd gyda nodiadau'r cyfarfod blaenorol) o gymorth mawr.

Cam gweithredu - CT i ail-ddosbarthu sleidiau Panel Dyfarnu Cymru.

Cam gweithredu - JH i rannu ystyriaethau ei Phwyllgor wrth osod eu penderfyniadau i Wrandawiadau.

- d). Mae'n bosibl y byddai rhai Cadeiryddion yn gwerthfawrogi dull "cyfaill" gyda Chadeiryddion sydd â phrofiad blaenorol o wrandawiadau.
- e). I osgoi achos o wrthdaro buddiannau gan y Swyddog Monitro, gallant basio'r mater ymlaen at eu dirprwy, neu nid yw'n anarferol, fel arfer safonol, i Ddirprwy Swyddogion Monitro dderbyn cwyn i ddechrau i osgoi'r sefyllfa hon.

7. Cadeirydd y Fforwm

Fel y nodwyd yn y cyfarfod blaenorol, bydd CW yn parhau fel Cadeirydd hyd nes y bydd ei olynydd yn cael ei benodi yn y cyfarfod nesaf a drefnwyd ar gyfer 26 Ionawr 2026. Diolchwyd i CW am fod yn Gadeirydd cyntaf y Fforwm ers ei sefydlu. Mae ei ymroddiad a'i gefnogaeth wedi sicrhau bod y Fforwm wedi cael dechrau da drwy sefydlu ei hun fel y bwriadwyd, sef fforwm dysgu i Gadeiryddion rannu profiadau o'r sector cyfan a datblygu arfer gorau.

Cam gweithredu: JC a CT i hwyluso'r trefniadau ar gyfer penodi Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Fforwm, gyda hynny'n dod i rym o 26 Ionawr 2026. Gofynnir i unrhyw un sydd â diddordeb yn y rolau gyflwyno ciplun 250 gair ac mae'n debygol y bydd y penodiad yn para 2 flynedd.

8. Dyddiadau'r cyfarfodydd nesaf.

- Dydd Llun 26 Ionawr 2026, 2pm - 4pm dros Teams.
- Dydd Llun 22 Mehefin 2026 neu 29 Mehefin 2026 (i'w gadarnhau), 2pm - 4pm ar-lein.